

EUSKARAZKO IKUS-ENTZUNEZKOAK

Aurrerapauso txikiak

Euskal telebista bat sortzera joan zirenean, hainbat beharrekin topatu ziren: aurkezleak, kazetariak, erredaktoreak, kamerariak, eta beste hainbat postu beteko zituzten langileak. Baina beste behar bat ere sortu zen: euskaraz kontsumitzeko filmak edo telesaioak. Hutsetik horiek egitea garestia zen, bazegoen beste modurik, ordea, hori lortzeko: bikoizketa. Eta hala sortu zen, beste batzuen artean, Tinko Euskara Elkarte.

 MADDI VIANA ZUBIMENDI DANI BLANCO

Tinko Euskara Elkarte urte askotan filmak euskaraz bikoizten eta eskaintzen aritu da. Maria Galarraga izan zuen buru urte askoan zehar, euskarazko lehen bikoizlelea dena. Elkarteak 20 urte bete zituen zinea.eus-ek elkarrizketa egin zion hari eta alaba Izaskun Arandiari. Bertan azaldu zutenenez, Tinkok 100 film euskaratu zituen jada, 5.000 emanaldi zituen emanak eta 750.000 ikusle izan zituen.

URTEURRENEZ URTEURREN

25. urteurrenean *Berria* hedabideari elkarrizketa bat eskaini zion Galarragak. Bertan azken 25 urteek “konplitu izanaren poza” utzi ziotela adierazi zuen. Hala eta guztiz ere, elkarteak zituen helburu guztiak betetzea ezinezkoa zen oraindik,

*“Oso berezia da
umeentzat eskaintzen
dugun esperientzia,
askorentzat zinera
joaten diren lehen
aldia da”*

Iñigo Arandia
Tinko elkarte

arrazoi nagusi batengatik: “Momentu batean sektorea ere nahiko gaizki zegoen, eta hor diru iturri bat ikusi zuten batzuek, eta euskara batera inporta ez zitzaion jendea sartu zen deialdietan; horrek izorratu zuen dena”, ziurtatu zuen Galarragak.

Iñigo Arandia Galarragaren semea da eta Tinko Euskara Elkarte dabil baita ere. Datorren 2023an 30 urte beteko ditu elkarteak eta aurretik aipatutako kopuruak asko handitu ditu, Arandiaren hitzetan: 120 pelikula inguru zabaldu dituzte eta 2.000.000 ikusletik gora izan dute. Filmak ikastetxeen esku jartzeaz gain, aretoetan ere saioak ematen dituzte. Arandiak aipatu du oso berezia dela umeentzat eskaintzen duten esperientzia, askorentzat zinera joaten diren lehen aldia haiekin delako.

Haien bildumako filmak europarrak izan ohi dira, eta material didaktikoarekin zabaltzen dituzte. Izan ere, hezkuntzara bideratzen dituzte filmak. Pelikulak aisialdirako eta erakargarriak izan daitezten saiatzen dira, baina beti balio konkretu batzuk jorratzen dituztenak: ikuspegi feminista, inklusiboa eta berdintasunezkoa izan behar du filmak. Haur Hezkuntzako, Lehen Hezkuntzako eta Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzako ikasleentzat prestatzen dituzte filmak eta irakasleei eskaintzen zaizkien material didaktikoak.

Lehen, Tinko enpresak berak lauzpabost film euskaratzen zituen urtean, Eusko Jaurlaritzak ematen zion laguntza ekonomikoari esker. 2009-2010 artean, ordea, Zineuskadiren esku utzi

zituzten dirulaguntzak eta laguntza ekonomiko hori galdu zuten. Ordutik, Zineuskadik erabakitzen du zein pelikula euskaratuko den. Tinkok euskaratutako proiektio bat gustuko badu, bikoizketa esleitu zaion banatzailearekin jartzen da kontaktuan, zabaltzeko lizentzia lortzeko. Horrez gain, Tinkok film bat edo bi euskaratzen ditu urtean (*Tess* eta *Nire Zirkua*, esaterako). Bestela, bertako banatzaileengandik ere lortzen dituzte pelikulak.

Umeentzako aproposak diren ikusentzunezkoak zeintzuk diren eta balio pedagogikoa duten proiektioak lantzen dituzte. Filma aukeratzen duten garaian, banatzaile edo ekoizlearekin jartzen da elkarte harremanetan. Proiektioa banatzeko lortzen den li-

zentiaren arabera, filmak urte batez baina gehiagoz banatzen dituzte, lizentzia amaitu arte.

Ikasturtean zehar, ikastetxeetan filmak ikusi ondoren irakasleei galdetegia luzatzen die Tinkok: antolakuntza, material didaktikoa... nolakoak izan diren jakiteko. Horrela haien zerbitzua pixkanaka hobetzen joateko, "eboluzionatzen", Arandiaren hitzetan. Aurreko kurtsuan 300 erantzun jaso zituzten.

PANDEMIAN ETA PANDEMIARIK GABE, FILMAK EUSKARAZ

2020ko ikasturte erdialdera hasi zen COVID-19 izurritea gurera iristen. Tinko Euskara Elkarteak 25.000 ikusle inguru galdu zituela kalkulatu du Iñigo Arandiak. "Pandemiak bete-betean jo

gintuen”, aitortu du. Izurriteak askori eragin die eta baita ikastetxeei ere, haien bezero direnak. 2021ean, filmen online eskaintzak salbatu zuen ikasturtea. Orduan, honakoa azaldu zion Maria Galarragak *Berriari*: “Tinko Euskara Elkarteak sortu zenetik, hainbat eta hainbat oztopo gainditu behar izan ditugu. Aurten, halabeharrez, Euskara Zine Aretoetara proiektua eten eta denbora berrietara egokitzea suertatu zaigu, baina helburua berbera da oraindik ere: Euskal Herriko haurrek filmak euskaraz ikustea. Zinema aretoan edo etxean”.

Datorren kurtsosan ere aurrera egiteko asmoa dute, eta honako sei pelikula hauek aurkeztuko dituzte: HHko ikasleentzat *Grufaloo* eta *Harri Zopa*, LHko 1-2-3 mailakoentzat *Abentura Historiarran* eta *Zutik!* eta LHko 4-5-6 mailakoentzat *Nire Zirkua* eta *Elkano, lehen mundu bira*.

*Azken urteotako
produkzio faltagatik,
orain badirudi
eztanda bat dagoela,
bi produkzio baino
gehiagoko eskaintza
baitago*

BATZEN ETA ELKARTZEN

Bieuse Bikoizle Euskaldunen Elkarteak da eta bikoizketa lanetan ibiltzeaz gain, bikoizleen lan-baldintza duinak aldarrikatzen ditu. Kooperatiba horretako kide dira Euskal Herriko 52 bikoizle, aktore, etab. Dauzkaten baliabideekin bikoizten dituzte ikus-entzunezkoak eta Tinko eta beste enpresa batzuentzat bikoizteaz gain, laster atzerriko enpresentzat lan egiten hastea espero dute. Bieuse baita euskaraz lan egiten duen bikoiztaile talderik handiena. Talde handi hori osatzen dutenen artean dago Xabier Alkiza.

Euskarazko bikoizketako lan-baldintzen historia txikia osatu zuen Alkizak ARGIAri 2020ean eskainitako elkarrizketan. Honela jaso zuen Gorka Bereziartuak: “1980ko hamarkadan, ETB hasi zenean, indarrean zegoen Espainiako Estatuko hitzarmen bat bikoizleen lana erregulatzen zuena; eta hori bertan behera geratu zen eskumenak autonomo-

mia erkidegoetara pasatzean". Alkizarren hitzak gehitu zituen ondoren: "Hor hasi zen ETBn dena maldan behera. Ez ETBn bakarrik, ia estatu guztian izan zen ostikada. Lan asko zegoen zentroetan, Madrilen eta Bartzelonan, mantendu egin zen hitzarmen hartan markatzen zena. Baina gainontzean, barra librea ezarri zen. Hemen bezala Mediterraneo aldean ere, telebista autonomikoak zeuden tokietan, erakunde publikoetatik bultza zuten prekarizatzea eta intrusismoa". 1990ean egindako hainbat bileraren ondoren, 2000. urteaz geroztik bikoizketa pixkanaka gutxitzen joatea erabaki zuten.

"Pandemiak bete-betean jo gintuen, 25.000 ikusle galdu genituen"

Iñigo Arandia
Tinko elkarte

Oraingoan ere euskaraz kontsumitu daitezkeen produkzio falta azpimarratu du Alkizak ARGIAri eskainitako elkarrizketan, azken aldian eztanda ematen ari dela uste dutelako askok, ez berak, ordea. Alkizaren ustez kontuan hartu beharra dago azken urteotan ez dela ia kontsumitzezorik egon euskaraz. Beraz, orain, bi produkzio baino gehiago kaleratu den une honetan, izugarritzko eztanda bat ematen ari dela dirudi.

Euskal bikoiztaileek egoera kaxkarean urteak daramatzate lanean, baina, hala ere, hainbat proiektio aurrera eramateko gai izan dira.

PIXKANAKA AURRERA

Durango Netflix Euskaraz eta Disney+ Euskaraz-ekoekin ibili zen Iñigo Arandia mahai inguruan, eta haiek luzatu zioten gonbita Pantailak Euskaraz-en parte izateko. Orain, Bieuse eta Tinko Euskara elkarteek osatzen dute Pantailak Euskaraz herri ekimena. Proiektuaren parte dira Netflix Euskaraz eta Disney+ Euskaraz, besteak beste.

Ekimenak euskararen presentzia aldarrikatzen du. Ez du proiektio zehatzten euskaratzea eskatzen, *streaming* plataformetan euskara egotea baizik. Ez dira prozesu zehatzak, ikus-entzunezko jakin bati lotuak doazenak. Hala adierazi du ekimenaren parte den Alex Aginagaldek: "Gure aldarrikapena eta borroka orokorra da, erakundeekin eta plataformak presionatuz sareetan eta gutun formalen bidez aldarrikapen eta eskaera orokorrak egiten ditugu, euskaldunen eskubideak errespetatu ditzaten eskatuz".

Asko izan dira euskarazko ikus-entzunezkoek izan dituzten gorabeherak, batez ere euskarara bikoiztuak izan diren horiek, eta arazoak handitu egiten dira bi estaturen artean banatua dagoen herri batentzat. Espainiar estatuan euskarazko edukia izateko aurrerapenak egin dira *streaming* plataformetan. Frantzian, ordea, hasiberriak dira uda honetan euskaraz edukia ikusteko aukera eskuragarri jartzen. Hala eta guztiz ere, Pantailak Euskaraz ekimenak ez du amore emango eta irailean Ipar Euskal Herriko erakundeekin bilerak egingo ditu.

Euskarazko ikus-entzunezkoen sektoreak, pixkanaka, goranzko joera duela dirudi. Gutxinaka, euskaraz kontsumitu daitezkeen ikus-entzunezko gehiago dago. Aurrerapauso txikia da, baina aurrerapausoa, azken finean. ●

BABESLEA:

